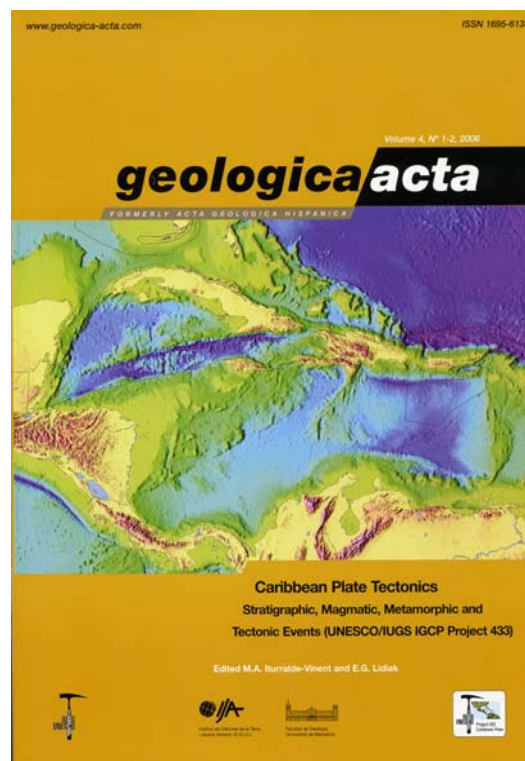

L'experiència editorial de *Geologica Acta*

Lluís Cabrera

Universitat de Barcelona

lluis.cabrera@ub.edu

INTRODUCCIÓ

El desenvolupament i gestió d'un projecte de publicació científica com la revista de ciències de la Terra *Geologica Acta* és el reflex de diversos fets i circumstàncies. En el cas que ens ocupa cal parlar primer de *tradició*, ja que la revista és la successora d'una altra anterior publicada durant trenta-set anys. També cal parlar de projecte cooperatiu entre dues institucions, la Facultat de Geologia de la Universitat de Barcelona, UB, i l'Institut de Ciències de la Terra Jaume Almera, ICTJA (CSIC, Barcelona), que han aconseguit el

suport institucional i econòmic que requereix la publicació de la revista. Finalment podem mencionar l'interès i la necessitat de convertir una revista científica institucional, d'un col·lectiu científic arrelat a Catalunya, en una publicació eficaç i de qualitat, en l'àmbit internacional. L'activitat d'aquest col·lectiu ha experimentat en els darrers quinze anys un notable desenvolupament conceptual i una gran expansió regional, fets que, en el cas de les ciències de la Terra, sovint van associats.

PRECEDENTS

L'any 1966, sota la titularitat del CSIC i la direcció del doctor Solé Sabarís, s'inicià la publicació de la revista *Acta Geologica Hispanica*. La revista va ser concebuda per donar a conèixer de manera ràpida els resultats de recerca obtinguts pel col·lectiu de geòlegs de Catalunya i de la resta de l'Estat. També com un element d'intercanvi amb altres revistes i vinculada a la que després seria la biblioteca conjunta CSIC-UB de la Facultat de Geologia. Posteriorment, l'any 1981, l'associació formal de la Facultat de Geologia de la Universitat de Barcelona i l'Institut de Ciències de la Terra Jaume Almera per dur a terme l'edició de la revista va permetre la seva continuïtat. A partir d'aquest any i fins a la seva transformació el 2002, la revista va passar a ser gestionada científicament i editorial per successius equips constituïts per un director, un vicedirector i un consell de redacció reduït. Des de finals dels anys noranta del segle passat i fins a l'any 2002 la tasca conjunta dels membres de l'ICTJA i de la Facultat de Geologia de la UB per la publicació de la revista va passar per assegurar estrictament la seva publicació trimestral, guanyar presència internacional i millorar la qualitat i impacte dels treballs publicats.

L'ESTRATÈGIA DE CANVI

Un cop regularitzada la periodicitat d'*Acta Geologica Hispanica*, garantida la seva qualitat i l'inici de l'increment del seu impacte, el Comitè d'Editors es va fixar un clar objectiu estratègic: assegurar la visualització de la revista com un fòrum internacional de discussió i difusió de la recerca de qualitat en ciències de la Terra, intentant que els seus continguts arribessin a tota la comunitat científica. Per assolir l'objectiu proposat es van fixar set objectius concrets:

- 1) Utilitzar la llengua anglesa
- 2) Definir un perfil general i especialitzat de continguts
- 3) Garantir la qualitat dels treballs
- 4) Internacionalitzar al màxim possible els comitès gestor i científic
- 5) Proveir un format atractiu
- 6) Utilitzar simultàniament la difusió impresa i electrònica (amb creixent èmfasi i esforç en la darrera)
- 7) Optar a l'entrada de la revista al Science Citation Index com un índex de rigor i qualitat científica i editorial.

L'any 2003, després del procés de renovació editorial de la revista es va iniciar la difusió de *Geologica Acta*. Durant els primers moments, assolir bona part dels objectius concrets va ser possible gràcies a un suport inicial de la Generalitat de Catalunya i el ple suport del col·lectiu de la Facultat de Geologia i de l'ICTJA. La internacionalització va significar incorporar nous membres als comitès Editorial i Científic, molts estrangers, de reconegut prestigi internacional i als seus països i sovint vinculats amb els grups de recerca de les institucions impulsores del projecte. L'objectiu era, entre d'altres, comptar amb la col·laboració directa d'investigadors que poguessin avaluar i garantir la qualitat dels treballs i així prestigiar la revista.

GEOLOGICA ACTA

Geologica Acta és avui una revista institucional internacional de ciències de la Terra que acull tant articles de tipus conceptual com regional, amb especial èmfasi en les zones de la Mediterrània, Amèrica, el Carib i les seves regions properes, però sense deixar de considerar contribucions de qualsevol regió del món. Igualment es promou la publicació de números temàtics que donin a conèixer els resultats de projectes o reunions científiques internacionals. *Geologica Acta* s'ajusta als estàndards de qualsevol revista internacional (avaluació d'experts —*peer review*—, selecció dels treballs pels comitès Editor-Gestor i Científic) i va optar per ser una revista d'accés obert (*open access*). La revista té periodicitat trimestral i cada any publica entre trenta i quaranta treballs científics que ocupen entre tres-centes i quatre-centes cinquanta pàgines.

Geologica Acta va néixer aprofitant les grans oportunitats de difusió ofertes per les noves tecnologies i actualment els seus articles de recerca es poden consultar i baixar

gratuïtament des de la seva pàgina web (www.geologica-acta.com). La revista és present en diverses plataformes electròniques d'Espanya i Amèrica, i en els directoris de revistes electròniques de nombroses universitats i centres de recerca de tot el món. Això ha obert unes grans possibilitats futures, basades en una selectiva però amplia difusió dels continguts de la revista. La majoria de les revistes de ciències de la Terra, tant comercials com institucionals, han desenvolupat la seva implantació a Internet com a via de presentació, avaluació i difusió dels treballs científics i com a forma directa de publicació. *Geologica Acta* no pot quedar al marge de la reestructuració contínua i profunda en el sector de les comunicacions, i s'ha plantejat com a objectiu a mitjà termini la preparació d'una pàgina web més completa i integral, que haurà de facilitar i racionalitzar la seva gestió.

Des de l'any 2003 fins ara la revista s'ha consolidat amb un nombre creixent d'articles rebuts i amb un impacte científic més gran. S'ha ampliat sovint el nombre de pàgines publicades; s'ha incrementat l'extensió dels articles i han crescut sensiblement el nombre de contribucions internacionals, tant pel que fa a la diversificació de les regions d'estudi com per la nacionalitat dels autors. Gradualment, els articles publicats han anat considerant àrees geogràfiques més àmplies, cobrint sobretot els àmbits d'Amèrica, del Carib i del nord d'Àfrica amb contribucions puntuals d'altres continents (Àsia, Austràlia). D'altra banda, s'ha tingut cura de la producció de volums especials, que han suposat una part important dels continguts de la revista.

Geologica Acta ha mantingut la regularitat de publicació, ha mantingut i augmentat la qualitat i la diversitat dels treballs i ha incrementat l'impacte i la difusió dels seus articles. Aquest increment s'ha aconseguit a mesura que s'ha potenciat la implicació d'investigadors estrangers. També perquè la publicació en anglès ha obert la seva consulta a un àmbit molt més ampli de potencials lectors. Des d'aquest punt de vista, l'increment de la publicació d'articles sobre Amèrica del Sud i el Carib d'autors espanyols i americans ha estat força significatiu i s'ha produït sovint gràcies a l'esforç dels editors científics convidats, que han impulsat l'edició de números temàtics (geologia i evolució dels Andes, del Carib, hidrogeologia, medi ambient i insectes fòssils en ambre). Dins d'aquesta línia es dóna especial suport a la publicació de números que recullin treballs realitzats en el marc del Programa Internacional de Correlació Geològica, IGCP, patrocinat per la UNESCO i la International Union of Geological Sciences, IUGS.

La nova revista segueix complint les seves funcions d'intercanvi a la biblioteca conjunta CSIC-UB de la Facultat de Geologia de la UB. Hi arriben unes tres-centes

cinquanta de les revistes a través de l'intercanvi de *Geologica Acta* amb centres de recerca i universitats de tot el món.

Des de gener de 2007 la revista ha estat inclosa per avaluació en el Science Citation Index Expanded i l'any 2009 es podran conèixer els seus primers índexs d'impacte. Es pot considerar que s'han establert les primeres bases per consolidar *Geologica Acta* com una revista internacional de ciències de la Terra. Tot i així cal tenir present els problemes a què freqüentment s'enfronten les revistes institucionals: la competència per part de les revistes editades pels gegants editorials científics; l'esforç per assolir un nivell de prestigi (qualitat, impacte) adient per a la comunitat científica internacional; l'existència de dèficits logístics i tècnics per a la seva gestió, que comporta la necessitat de buscar formes de modernització del seu manteniment i de la seva gestió. La gestió per part d'equips editorials científicotècnics petits comporta sovint voluntarisme i esforços feixucs per poder dur a terme el desenvolupament del dia a dia de la revista i planificar la seva renovació i adaptació a mitjà i llarg termini. Des d'aquest punt de vista cal tenir cura d'una renovació i enfortiment continu del suport de les institucions i dels grups a partir dels quals neixen les iniciatives d'aquest tipus.

CONCLUSIONS

1) L'activitat de la publicació generada al voltant de *Geologica Acta* durant els seus cinc anys d'existència ha estat apreciable i demostra que és una revista viable i amb possibilitats de futur, gràcies a l'existència d'una adient massa crítica de científics que treballen en ciències de la Terra al nostre país i que estan clarament inserits dins de la comunitat internacional.

2) *Geologica Acta* és una eina adequada per difondre els múltiples resultats obtinguts en el camp de les ciències de la Terra per equips i grups de recerca de tot el món, amb especial èmfasi a Espanya i la resta d'Europa, Mediterrani, Amèrica i el Carib.

3) La combinació de la difusió tradicional impresa i de la difusió electrònica via Internet ha estat eficaç. Es preveu que això permetrà incrementar substancialment el seu impacte en la comunitat científica i fer-la més atractiva com a instrument vàlid de comunicació i intercanvi.

4) *Geologica Acta* esdevé una infraestructura científica més al servei d'un col·lectiu molt obert al seu entorn internacional de recerca, que es vol que sigui cada cop més ampli, divers i enriquidor.

5) Les revistes institucionals són instrument de projecció d'una imatge d'identitat d'un col·lectiu, i reflecteixen les capacitats i potencialitats dels grups de recerca i les institucions que els donen suport.